

Mediatoru dzimtes līdzsvara nozīme komediācijā (mediācija, kuru vada divi mediatori)

Atslēgvārdi: *mediācija, dzimtes¹līdzsvars, dzimumu stereotipi, dzimumu segregācija, dzimuma pozitīvā diskriminācija, komediācija (divu mediatoru vadīta mediācija)*

Latvijas Universitātes 79. starptautiskajā zinātniskajā konferencē 2021. gada martā un Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 8. starptautiskajā zinātniskajā konferencē, tika nolasīti referāti par dzimtes līdzsvaru mediatoru vidē. Dzimtes līdzsvara situācija tika analizēta kvalitatīvā pētījuma ietvaros, intervējot sertificētus mediatorus un mediatorus, vīriešus un sievietes, praktizējošus un nepraktizējošus. Jautājumu lokā bija arī jautājums par dzimtes līdzsvaru vadot komediāciju, proti, kad mediāciju vada divi mediatori.

Kopš 2014. gada Latvijā tiek veikta mediatoru sertifikācija un ir pieejams oficiālais sertificētu mediatoru saraksts. Šobrīd sertificētu mediatoru sarakstā ir 49 sertificēti mediatori no kuriem tikai trīs ir vīrieši.² Līdzīga situācija ir redzama arī biedrības Mediācija & ADR mediatoru sarakstā, sarakstā ir 28 mediatori un arī tikai trīs vīrieši.³ Jau ilgāku laiku Latvijā tiek īstenoti ģimenes mediāciju projekti un mediatoru dzimtes līdzsvars kļūst arvien nozīmīgāks. 2021.gada marta pētījuma atziņas izkristalizējās vairāki aspekti, kas šķita būtiski aptaujātajiem mediatoriem, kā viens no svarīgiem šķita: komediācija vīrietis - sieviete kā norma mediācijā.

Kas ir komediācija (divu mediatoru vadīta mediācija)?

Praktizējošu mediatoru pieredze rāda, ka ģimenes mediācijas notiek veiksmīgāk, ja tās vada gan vīrietis, gan sieviete, kas rada līdzsvaru arī starp mediācijas pusēm. Iepriekš minētais pētījums rāda, ka Latvijā visbiežāk mediāciju vada viens mediators. Iespējams, ka komediācijas plusi un mīnusi ir nenovērtēti vai arī maz par to tiek runāts gan mediatoru apmācību laikā, gan profesionālo gaitu laikā.

Konflikta dinamika starp mediācijas pusēm var būt sarežģīta un nereti ir patiens izaicinājums vienatnē praktizējošam mediatoram. Tāpēc, otra mediatora klātbūtne var mazināt spriedzi, palīdzēt rast risinājumus un konstruktīvu virzību uz rezultātu. Diviem mediatoriem, kas strādā kopā, var būt lielāka iespēja pārvarēt problēmas, jo mediatoriem ir arī dažādas prasmes, pieredze un personības iezīmes, un tos apvienojot, mediācija var kļūt daudz efektīvāka un pilnīgāk apmierināt klienta vajadzības un gaidas. klienta vajadzības apmierināšana.

Mediācijas pamatā ir empātija. Ja mediāciju vada divi mediatori, jo vairāk, ja tie ir atšķirīgu dzimumu mediatori, kas klausās pušu stāstījumu par tām svarīgiem jautājumiem, ir lielāka iespējamība, ka pušu teiktais tiks saklausīts un galvenais, uztverta tā būtība, neatstājot nepamanītu nevienu niansi. Iespējams, ka dažiem pāriem, kas nonākuši ģimenes mediācijā līdz šim dzīvē nav bijušas nekādas norādes par to, kā atrisināt strīdus. Tāpēc procesa laikā vērojot atšķirīga dzimuma mediatorus sadarbojoties un mijiedarbojoties, strīdnieki var iegūt labas prasmes sava strīda risināšanai.

Mediācijas gaitā bieži nākas piedzīvot konfliktu uzliesmojumus ko pavada spēcīgas emocijas, tādas kā dusmas, aizvainojums, lielas bēdas u.t.t. un tādā gadījumā, būtu noderīgi mediatoriem būt divatā, lai tie spētu viens otru stiprināt vadot procesu. Vēl veiksmīgāka sadarbība varētu veidoties ne vien ievērojot dzimuma līdzsvaru, bet arī mediatoru dažādu pamatprofesiju atšķirību, piemēram, jurists/-te un psihologs/-ģe ģimenes mediācijas gadījumā, vai jurists/- te un skolotājs/- ja, skolu mediācijas gadījumā. Gan atšķirīgie dzimumi, gan atšķirīgās profesijas var labāk palīdzēt nokļūt pie risinājuma, jo sniedz gan pusēm, gan mediatoriem plašāku skatījumu uz problēmu un zināšanu tvērumu par konkrēto problēmas jautājumu.

Jau ilgāku laiku Latvijā tiek īstenoti ģimenes mediāciju projekti un mediatoru dzimtes līdzsvars kļūst arvien nozīmīgāks. 2021. gada martā notikušajā Latvijas Universitātes 79. starptautiskajā zinātniskajā konferencē nolasītā referāta ietvaros autoru veiktajā kvantitatīvajā pētījumā, gan mediatori vīrieši, gan mediatores sievietes vairākkārt minēja, ka mediācijas klientiem ir spēcīgi iesakņojies stereotips par mediatora profesiju kā sieviešu profesiju. Šī dzimuma stereotipa pamatā ir sabiedrības pieņēmumi par tradicionāli sievišķajām un vīrišķajām profesijām, kuru starpā mediācija tiek asociēta ar palīdzošajām jeb atbalstošajām profesijām – tāpat, tipiski sievišķajām. Pastāv arī stereotipi par mediācijas stiliem, kas piemīt atšķirīgu dzimumu mediatoriem. Tā Kerola Džiligana savā darbā “Citā balsī” uzsver, ka pastāv viedoklis, ka sievietes mediatores vairāk izmanto attiecības stiprinošu un atbalstošu pieeju, turpretim, vīrieši vairāk pievēršas indivīda interesēm un tiesiskajā pamatojumā balstītai pieejai.⁴

Dzimtes lomai ir nozīme, varbūt tā nav izšķiroša, bet tomēr nav mazsvarīga. Raugoties no psihoantropoloģijas viedokļa, šim profesiju dalījumam tipiski “sievišķīgajās” un “vīrišķīgajās” ir zināms pamatojums. Kā norāda Kembridžas universitātes profesors Saimons-Barons Koens, 92% smadzeņu vīriešiem un sievietēm ir identiski, kas liek domāt, ka īpašām atšķirībām viņu uzvedībā nevajadzētu būt. Un tomēr – dažādu pētījumu rezultāti liecina, ka lēmumu pieņemšanas process abiem dzimumiem atšķiras. Tā, ja vīriešiem šajā procesā vērojama sistemātiska pieeja, sieviešu lēmumi parasti ir balstīti emocijās.⁵

Kā teicis K.G.Jungs, tad gan vīrietim, gan sievietei galvenā nozīme ir saiknes veidošana ar cilvēka iekšējo būtību un tās dzimumpiederībai ir sekundāra nozīme. Kā vīrieši tā sievietes nes sevī gan muskulīno, gan femīno pamatu un to attiecība ir arhetipiska, nevis sociāli vai kulturāli noteikta. Sievišķais aspekts ir saistīts ar jūtām, emocionalitāti, maigumu, rūpēm, pakļāvīgumu. Vīrišķais aspekts ir saistīts ar loģiskumu, asumu, mērķtiecību, dominēšanu, aktivitāti.⁶

Cilvēka izvēli par labu tai vai citai profesijai mūsdienās ļoti lielā mērā ietekmē arī viņa audzināšana. Piemēram, ja sievietei jau no dzimšanas tiek teikts, ka viņai ir jābūt pašpietiekamai, varošanai, viņai nav laika attīstīt rūpes, sirsnību un gādību. Savukārt, ja vīrietis kopš dzimšanas tiek pārmērīgi aprūpēts, pieaugot, viņam ir grūti uzņemties līderību.⁷

Arvien biežāk mediācijas puses norāda, ka vēlētos redzēt ģimenes strīda mediācijā arī mediatoru vīrieti, jo pretējā gadījumā kāda no mediācijas pusēm nepiekrīt mediācijai. Šādu vēlmi puse pamato ar konkrētām vajadzībām, apliecinot, ka tad justos drošāk un līdzsvarotāk.

Secinājumi:

- Neraugoties uz aktualitāti un pieprasījumu, pastāv nozīmīgs mediatoru un sertificētu mediatoru dzimtes līdzsvara trūkums.
- Mediatora profesija ir cieši saistīta ar dzimuma stereotipiem.
- Būtiskas priekšrocības komediācijā saskata gan mediācijas puses, gan praktizējoši mediatori.

Atsauces

1. Dzimte ir kultūras ietekmē veidojušos tpašību kopums, kas nosaka sieviešu un vīriešu uzvedību sabiedrībā.[1][2] Šajā gadījumā dzimte raksturo sociāli attīstījušās attiecības starp dzimumiem. Dzimtes apzināšanās norit socializācijas iespaidā — sociālo norišu ietekmē persona uzkrāj pieredzi, mijdarbojoties un sazinoties ar citām personām, indivīds apgūst noteiktas normas un vērtības, kas ļauj viņam darboties kā sabiedrības loceklim.
2. Sertificētu mediatoru saraksts, skatīts 11.09.2021: <https://sertificetimediatori.lv/mediatori/>
3. Mediācija un ADR mediatoru saraksts, skatīts 11.09.2021.: <http://adr.mediacija.lv/praktizejosie-mediatori/>
4. Gilligan Karol, IN A DIFFERENT VOICE (Harvard Univ. Press 1993) (1982)
5. <https://www.incsr.eu/resource/nevaršanas-robeza-vai-dzimums-ietekme-cilveka-darbaspejas/>
6. Konsultēšanas un psihoterapijas teorija un prakse. Zvaigzne ABC. 2016. 156.lpp.
7. <https://www.incsr.eu/resource/nevaršanas-robeza-vai-dzimums-ietekme-cilveka-darbaspejas/>